

Zpráva ze zahraniční cesty

44. konference LIBER

24 - 26. června 2015, Londýn, Velká Británie

Towards Open Science

Cesta byla podpořena z fondu zahraničních cest

AKVŠ

Konference se konala v Senate House pod organizačním zajištěním akademických knihoven Londýna - the University of London and Senate House Library, UCL (University College London), Imperial College London and the LSE (London School of Economics), které mají již dlouhou tradici ve vzájemné spolupráci.

Hlavním tématem konference byla otevřená věda (**open science**) a většina příspěvků se zabývala otevřeným přístupem (**open access**), otevřenými daty (**open data**), politikami (politika otevřeného přístupu, otevřených dat, apod.) a z těchto hlavních pilířů konference vyplývaly témata jako měření a metriky účinnosti otevřené vědy a služby knihoven v rámci otevřené vědy. Téměř každá prezentace měla jedno společné téma a tou byla **vzájemná spolupráce**. Spolupráce mezi knihovnami, spolupráce knihovny s vědci, spolupráce knihovny s poskytovateli dotací a spolupráce knihoven s akademickým nakladatelstvím. Knihovna by tak bez těchto dalších prvků byla v otevřené vědě bezcenná a proto je nutné myslet na to, že vzájemná spolupráce je základem v budování vzájemné důvěry a propagace služeb knihovny, které může v rámci otevřené vědy nabídnout.

"Otevřená věda, z nichž Open Access je důležitou součástí, bude mít v budoucnu zásadní význam pro zajištění evropského pokroku a prosperity"

Jean-Claude Burgelman,
Head of Unit C2, DG Research and Innovation, European Commission, Brussels

O den dříve, než samotná konference, začaly workshopy, které byly rozděleny na 2 části. Měla jsem možnost účastnit se workshopu s názvem Knihovny a vědecká data: Vstříc nové vůdčí roli.

V rámci workshopu se sdílely zkušenosti institucí, které poskytují trénink a podporu řízení vědeckých dat (**research data management**). Workshop sdílel průzkum jaký typ podpory je v této oblasti potřebný a jak mohou knihovny přispět a pomoci v implementaci. Základním bodem byl na mnoha institucích dokument "univerzitní politiky řízení vědeckých dat" (**university policy on research data management**), který poskytuje rámec pro dobrou praxi. V poslední době poskytovatelé finanční podpory stále častěji požadují návrh jak budou vědci svá data uchovávat, poskytovat a sdílet jako součást žádosti o grant.

Ve snaze pomoci vědcům s tímto požadavkem bylo vytvořeno na mnoha institucích několik forem podpory. Nicméně stále zůstává mezera mezi politikou řízení vědeckých dat a praxí.

Workshop poskytl praktické ukázky, návrhy na zlepšení, konkrétní nápady a dobrou praxi v oblasti řízení vědeckých dat.

Workshop: Knihovny a vědecká data: Vstříc nové vůdčí roli -

I.

První den workshopu byl zaměřen na politiky řízení vědeckých dat (**data management policies**) a formy podpory, které z nich vyplývají.

1. Hlavní prezentací v rámci workshopu bylo vystoupení **Andrew Cox** z University of Sheffield. Prezentace se věnovala *správě vědeckých dat* (**Research data management** - dále jen **RDM**): *z perspektivy vědce*. Jednou z otázek bylo nakolik je RDM iniciativou vzešlou ze strany vědců, kteří cítí potřebu nějak jejich data uchovávat a třídit. Odpovědí je, že jen opravdu málo z nich cítí potřebu věnovat RDM svůj čas a úsilí. RDM je jedním z dalších nástrojů poskytovatelů financí jak zkontrolovat efektivitu přerozdělených financí. Pravdou také je, že samotní vědci RDM ocení v případě, že jim je v této oblasti poskytnuta dostatečná podpora a trénink.
2. V další prezentaci vystoupil **Mike Mertens** z Research Libraries UK (RLUK). Název prezentace zněl: *Vědecká data jako vědecké výstupy a jejich typologie*. V rámci své prezentace zodpověděl 3 otázky:
 - Jaká data vědci generují a jak? A za jakým účelem?
 - Jaký je formát vědeckých dat? Na jakých médiích jsou data generována a kolik jich je?
 - Jak jsou data řízena a uchovávána.

3. **Sarah Johnes** představila ve své prezentaci téma: *Od politiky řízení vědeckých dat k podpoře na University of Edinburgh*. Výbor informačních služeb RDM politiky na University of Edinburgh vytvořil plán implementace RDM. Plán poskytuje návod na komplexní správu a ukládání dat. Zabývá se univerzitními požadavky dle RDM politiky a doporučuje infrastrukturu ukládání dat. Návod obsahuje řadu cílů, které lze rozdělit do 4 skupin.
- RDM plánování: podpora a služby pro plánování RDM před samotným výzkumem
 - Aktivní datová struktura: zařízení pro správu aktivních dat využívaných v aktuálním výzkumu a poskytnutí jejich ukládání a nástroje práce s nimi.
 - Správcovství dat: nástroj a služby k vytvoření popisu, uložení a zachování přístupu ke kompletním datovým výstupům z výzkumu.
 - Podpora správy dat: poskytování školení.

Nejzajímavější z workshopu byla praktická část, kdy jsme dostali do každé skupiny vypracovaný dokument politiky vědeckých dat (**research data policy**). Úkolem bylo dokument si prostudovat a poté připomínkovat. Moje skupina zpracovávala politiku vědeckých dat University of Northampton. Z jednostránkového dokumentu vyplývalo mnoho úkolů pro knihovnu, protože dokument nebyl příliš specifický a poskytoval spíše obecný rámec než konkrétní návod.

Na konci prvního workshopového dne každá skupina shrnula své připomínky k předloženým dokumentům.

Workshop: Knihovny a vědecká data: Vstříc nové vůdčí roli -

II.

Druhý den workshopu byl zasvěcen RDM tréninku. Komu je taková podpora určena, jaké materiály mají být sepsány a jaké strategie mají být použity.

1. V první prezentaci představil Dan North příležitosti pro trénink pomocí e-learningové platformy **FOSTER** (**Facilitate Open Science Training for European Research**).
2. I druhý den vystoupila **Sarah Jones** s další prezentací na téma *Podpora vědců s plánováním řízení dat* (**data management plan** - dále jen **DMP**): *vedení, nástroje a revize*. V prezentaci zodpovídá tři základní otázky
 - Co je DMP?
 - Proč je DMP důležité?
 - Co požadují poskytovatelé grantů?

Součástí prezentace je také návod jak vědcům pomoci při vytváření DMP. Takovým příkladem může být vzorový dotazník s otázkami, které je nutné pro DMP zodpovědět nebo být nápomocni ve specifických otázkách v různých oborech. Vytvořit vzorové odpovědi nebo zveřejnit správně vyplněné DMP.

3. V poslední prezentaci workshopu vystoupila **Mari Elisa Kuusniemi** z University of Helsinki s prezentací: *Revize plánu řízení dat (Data Management Plan) pro Horizont 2020*. Prezentace obsahovala postup University of Helsinki v odborné přípravě samotných knihovníků. Dále ukázky služeb, které knihovna nabízí a budoucí plány pro DMP na univerzitě.

Opět nejzajímavější částí bylo praktické cvičení. V naší skupině jsme dostali ke zpracování DMP z oboru chemie. Po prostudování dokumentu jsme procházeli každou jeho část. Z našeho příkladu bylo zřejmé, že vědec, který DMP zpracovával vycházel z obecných pokynů a mnoho částí buď nedávalo smysl, nebo byly pouze zkopírované nebo poukazovaly na to, že daná část nebyla správně pochopena.

Nejúspěšnější poster:

Představení ORCID identifikátoru na Imperial College London

První den konference jsem si vybrala přednášky v tematickém okruhu **Nové metriky**.

- Jako první vystoupil **Bertil F. Dorch** z University Library of Southern Denmark s přednáškou, která měla přítomné přesvědčit o tom, že *Sdílení dat zvyšuje citační ohlasy*. Autor si vybral obor astronomie k důkazu, že citační výhodu mají ty články, které odkazují na data. Autor k analýze využil NASA systém. Jeho závěry však nebyly příliš přesvědčivé, protože nedodal důkaz, že citované články jsou více citované právě díky zveřejnění dat.
- Dalším tématem byly *Altmetriky v praxi: využívání nástrojů měření pro rozšíření služeb knihovny v oblasti podpory vědy* od **Natalie Madjarevic** a **Scott Taylora**. Natalie Madjarevic pracovala jako akademický knihovník a zodpovídala otázky vědců:
 - Jak nejlépe šířit svoji vědeckou práci?
 - Kdo ji čte a kdo cituje?
 - Jakou platformu mám využít pro sdílení článků a dat?

A knihovna může v těchto otázkách pomoci rozvojem knihovnických služeb v digitálním vzdělávání. Altmetriky znamenají:

- sledování dopadu vědeckých výsledků v netradičních zdrojích jako je politické dokumenty, zprávy, blogy, sociální média
- altmetriky pomáhají porozumět jak je výzkum přijímán a využíván
- doplněk k tradičním analýzám založeným na citačních ohlasech

Dalšího dne jsem se zúčastnila 3 přednášek v rámci 2 dopoledních tematických okruhů.

- V rámci okruhu **Nové modely** pro knihovny jsem viděla prezentaci **Sofie Wennström**: *Knihovnická infrastruktura pro praxi v akademické komunikaci*, která pojednávala o aktuálních výzvách Stockholm University Press ve spolupráci s knihovnou.
- Dalším okruhem byly v dopolední sekci **Nástroje a služby**. **Jackie Proven**, **Anna Katharine Clements** and **Jane Aucock** měly prezentaci: *Vzrůstající role institucionálního informačního systému (CRIS - Current Research Information System) v otevřeném akademickém prostředí*. Prezentace popisovala přeměnu institucionálního informačního systému od původní tradiční role jako nástroje řízení oddělení vědy k nástroji pro řízení a hodnocení vědy. CRIS je využíván taky knihovnou pro naplnění otevřené vědy (**Open Science**). Autorky prezentace byly z University of St Andrews, Velké Británie a tak i jejich CRIS je přizpůsoben tamnímu hodnocení vědy.

- Další zajímavá prezentace byla od **Cécie Swiatek** z Francie: *Hraní her v knihovně: Myslíme to vážně? - přehled z Francie*. Prezentace představila příklady francouzských akademických knihoven, které mají hravé a kreativní nápady jako nástroje pro zviditelnění služeb knihoven.
- Jedním z pozvaných hostů byl **Martin Paul Eve** s přednáškou: *Open Access v humanitních vědách: proč je to tak těžké a jak to můžeme napravit?* Martin Paul Eve v prezentaci nastínil specifické výzvy pro humanitní disciplíny a možná řešení v rámci otevřeného přístupu v těchto vědách.
- Sponzorská prezentace **Christine Stohn** z Ex Libris s názvem: *Objevování, učení, výuka: Knihovna jako součást vyššího vzdělávání* představila firemní studii o uživateli. Proč přichází do knihoven? Co očekávají? Co hledají? Jak hledají? Kdo jsou uživatelé akademických knihoven?
- Odpolední přednáškový blok uzavřela prezentace *Strategie propagace otevřeného přístupu v globálním kontextu* od **Manon Ress** z Information Society projects, Knowledge Ecology International, USA. Prezentace byla zaměřena na nové elementy podpory otevřeného přístupu v rámci širších strategií v globálním kontextu a to v rámci Světové obchodní organizace (WTO - World Trade Organization).
- Poslední den konference zazněli tři prezentace v rámci sekce **Propagace a zapojení**. Sekci zahájila prezentace *Sociální sítě pro vědce a otevřený přístup: francouzští vědci v Crossroads* od **Christine Okret-Manville**. Prezentace zveřejnila výsledky studie národního konzorcia francouzských vysokých škol a vědeckých institucí. Vědcům byl v rámci tohoto konzorcia zaslán dotazník s otázkami o OA a akademických sociálních sítí. Hlavním cílem bylo poznat lépe vědeckou praxi a vnímání otevřeného přístupu (OA - open access).
- Další prezentace *Otevření vědy: Knihovníci jako lídři a spolupracovníci pro změnu* od **Wendy White, Dorothy Byatt a Simon Coles** představila knihovníky jako ty klíčové agenty změny, kteří by mohli přispět k otevřené vědě. Knihovníky definuje jako sebevědomé experty, kteří naslouchají a učí se, jsou adaptovaní a pragmatičtí vizionáři a vystupují jako lídři a věrohodní partneři.
- Prezentace *Dissem.in: Politiky otevřeného přístupu jednoduše* od **Antonin Delpeuch** z École Normale Supérieure, Francie uzavřela dopolední sekci. Antonin Delpeuch představil platformu, která využívá různé zdroje metadat pro získání obrázku o přístupu k publikacím. Díky platformě lze získat seznam dokumentů, které ještě nejsou dostupné v repozitářích, ale které mohou být uloženy v repozitářích dle politiky vydavatelů - uložit preprint. Autoři

prezentaci očekávají využití této platformy jako účinného nástroje pro implementaci open access politiky.

- Z odpoledních přednášek mě zaujala *Výběr a implementace Discovery nástroje: Příklad EDS na Hebrew University*, Israel od **Edith Falk** z EBSCO. Po krátkém představení HUJI - Hebrew University, zdůraznila měnící se studenty, kteří jsou dnes:

- digitálně zdatní
- mobilní
- nezávislí
- sociální

a jejich prostor k učení by měl být:

- flexibilní
- stimulující
- podporující technologie
- komfortní

Knihovna uskutečnila průzkum mezi studenty a pro 36% studentů je startovacím bodem pro vyhledávání Google nebo Google Scholar. Proto univerzita pořídila discovery systém EDS + VUFIND se kterým jsou dodnes spokojeni.